

Koncertna sezona 2017/18

Filharmonijski pandemonijum

Kamerna scena Beogradske filharmonije

Ciklus koncerata kamerne muzike

Dirigent i solista: HK Gruber

Conductor and soloist: HK Gruber

Muzičari Beogradske filharmonije:

Stana Krstajić, prva flauta/pikolo

Jelena Draškoci, druga flauta

Snježana Pavićević, treća flauta

Predrag Nedeljković, klarinet/bas-klarinet

Nenad Janković, fagot

Tarek Bezzik, horna

Jovan Savić, prva truba

Luka Kalezić, druga truba

Danijela Veselinović, treća truba

Kornel Papišta, tuba

Aleksandar Radulović i Ivan Marjanović, perkusije

Slađana Gajić, klavir

Miroslav Pavlović, prva violina

Vladimir Veljković, druga violina

Aleksandra Damjanović, viola

Nemanja Stanković, Julijana Marković, Nataša Lišanin i Dušan Kočišević ,
violončela

Filip Savić, kontrabas

Četvrtak, 19. oktobar 2017. godine

Sala Beogradske filharmonije u 19 časova

Kurt Švercik: *Muzika preobraženja* op. 42a iz opere *Das Märchen von Fanferlieschen Schönefüßchen*

Kurt Schwertsik *Transfiguration Scene* from *Das Märchen von Fanferlieschen Schönefüßchen*

Kleine Ouverture
Triumpfmarsch und Trio mit Verzagte Reprise
Nach Munkelwust
Fanfare
Luftschlosserei
Schlaflied
Parade
Vigil
Kleines Finale
Nachtanz

Trajanje: oko 21 min.

HK Gruber: *Frankenštajn!!* pandemonijum za šansonijera i ansambl prema poeziji za decu H. K. Artmana

HK Gruber *Frankenstein!!* A pandemonium for chansonnier and ensemble after children's rhymes by H. C. Artmann.

Fanfare, Prolog.
I Zueignung. Dedication
Fräulein Dracula
II Goldfinger und Bond
Django
Unhold
III Ein Mi-Ma-Monsterchen
IV Fanfare, Intermezzo.
V Frankenstein
VI Rattenlied und Crusolied
VII Herr Supermann
VIII Finale
Ein Mann mit _grünen Haaren.
Batman und Robin
Im Parke, wo die Unhold weilen.
Litanei
Grüß Gott, grüß Gott, Herr Frankenstein
Grete Müller's Abschied

Prevod stihova sa nemačkog: Gavriilo Rabrenović

Grupa kompozitora koja je posle Drugog svetskog rata u Beču bila okupljena oko ansambla *Klangforum Beč*, specijalizovanog za izvođenje savremene muzike, tzv. *Treća bečka škola*, dala je poseban pečat evropskoj muzičkoj sceni. Pored Bernarda Langa, Fridriha Cerhe, Olge Nojvirt, istaknuta mesta pripadaju Kurtu Šverciku (1935) i HK Gruberu (1943).

Posle osnovnih studija kompozicije u Beču, Kurt Švercik se usavršavao kod Štokhauzena u Kelnu i Darmštatu, ali je i pored njegovog snažnog uticaja, uspeo da se odupre serijalizmu. Njegov opus karakteriše tonalni muzički jezik sa elementima ironije i humora, koji inspiraciju vuče iz Satijevog stila i dadaističkog pokreta. Pored brojnih opera, orkestarskih dela, ciklusa pesama, Švercik je autor i značajnih dela kamernе muzike. Zajedno sa HK Gruberom osnivač je ansambala *die reihe* i *MOB art & tone ART*. Jedan period je radio kao hornista u Bečkom simfonijskom orkestru, a zatim i profesor kompozicije na Bečkom univerzitetu za muziku.

Muzika preobraženja predstavlja odlomak iz Švercikove opere *Das Märchen von Fanferlieschen Schönefußchen* iz 1983. godine. Premijeru opere je izveo ansambl Kamernog teatra iz Štutgarta sa Denisom Raselom Dejvisom, dok je ansambl *die reihe* pod upravom Fridriha Cerhe prvi put izveo ovaj instrumentalni odlomak u bečkom Koncerthausu 1985. godine. Deset odseka povezani su tonalnim i jednostavnim muzičkim jezikom koji lako dolazi do slušalaca.

HK (Hajnc Karl) Gruber je vodeća figura *Treće bečke škole*. Školujući se na post-šenbergovskom stilu u klasama Ervina Raca, Hansa Jelineka i Gotfrida fon Ajnema, vrlo brzo je pronašao svoj izraz u tonalnom muzičkom jeziku. Međunarodni uspeh je stekao 1978. godine sa kompozicijom *Frankenštajn!! pandemonijum za šansonijera i ansambl (orkestar)*, koju je napisao na stihove apsurdiste i pesnika Hans Karla Artmana na bečkom dijalektu.

O svom delu Gruber je napisao:

Poreklo pandemonijuma seže do svite "Frankenštajn" iz 1971. godine – ciklusa pesama i plesova za bečki ansambl "MOB art and tone ART", tada aktivnog na polju instrumentalnog teatra. Iako je svita doživela uspeh, bio sam nezadovoljan njenom improvizacionom formom, što je zahtevalo i pun orkestarski sastav. Tako sam 1976/77 potpuno prekomponovao delo u današnji oblik. Prvi put je izvedeno 25. novembra 1978. godine sa Kraljevskom filharmonijom Liverpula, Sajmonom Retlom i sa mnom kao solistom. Za Berlinski festival 1979. godine sam uradio alternativnu verziju za solistu i dvanaest instrumenata (ansambl "die reihe" je premijerno izveo Kurt Švercik i ja uložim soliste). Od tad, dve verzije uspešno koegzistiraju; a 1983. godine je "Frankenštajn!!" prvi put ušao u pozorište Espas Karden u Parizu, što je sa jedne strane bio neočekivani razvoj događaja, a sa druge adekvatan za Artmanovu višeslojnu fantaziju.

Naslov zbirke iz koje je uzeta poema "Frankenštajn!!" – "Buka, buka, svuda naokolo – divne nove dečje pesme", obećava da je u pitanju neki nevini sadržaj; ali je Artman pesme opisao kao skrivene političke poruke. Očekivano je odbio da objasni šta je time mislio da kaže. Ipak, to je bilo dovoljno: čudovišta političkog života su se uvek trudila da sakriju svoja prava lica, i često su uspevala u tome. Jedan od upitnih likova u pandemonijumu je nesrećni naučnik čije je pojavljivanje u sred neočekivano. Frankenštajn – ili ko god je izabran da se identifikuje sa tim imenom – nije protagonist,

nego lik iza scene koga smo zaboravili u našoj zlobi. Sledi znak uzvika.

Artmanova demistifikacija herojskih zlikovaca ili zlokobnih heroja pronalazi muzičku paralelu u, na primer, upornom odupiranju konvencionalnom orkestarskom zvuku pribegavajući gomili igračaka-instrumenata. Koliko god da je slikovit ili zanimljiv vizuelni efekat igračaka, ipak je njihova primarna uloga muzička, više nego zabavna – čak i plastični konjići koji zavijaju imaju svoju motivsko-harmonsku funkciju. (...) U analogiji sa Artmanovom dikcijom, moj cilj je bio široka paleta kombinovanja tradicionalnih muzičkih idioma sa novim i popularnim, tako čuvajući upečatljivu jednostavnost tekstova čije forme na prvi pogled sugerišu naivnu i nevinu radosnu atmosferu.

Danica Maksimović

Kompozitor, dirigent i šansonijer **HK Gruber** rođen je u Beču 1943. godine. Kao dečak je pevao u Horu bečkih dečaka, a zatim je studirao na Univerzitetu za muziku u Beču. Godine 1961. počeo je da svira kontrabas u ansamblu *die reihe*, a od 1969. do 1998. je svirao u Simfonijskom orkestru Bečkog radija. Gruber je prvi put počeo da nastupa kao pevač/glumac sa ansamblom *MOB art & tone ART*, čiji je bio suosnivač 1968. godine, zajedno sa svojim kolegama bečkim kompozitorima Kurtom Švercikom i Otom Cikanom. Zahvaljujući svom karakterističnom stilu, Gruber je jedan od najatraktivnijih kompozitora savremene muzike, čija dela izvode najpoznatiji svetski umetnici i orkestri. Gruber je 2002. godine dobio Veliku državnu nagradu Austrije, najprestižnije kulturno priznanje svoje zemlje, a 2009. je proglašen Počasnim članom bečkog Koncerthausa, čime je nastavio veliku tradiciju muzičara koji su dobili ovo priznanje, poput Igora Stravinskog, Pjera Buleza, Leonarda Bernštajna i Kludija Abada.

Gruberove kompozicije pisane su za najbolje svetske orkestre, kao što su Bečka, Njujorška i Berlinska filharmonija i izvođene na Festivalu u Lucernu, u Karnegi Holu, na Bi-Bi-Sijevom Proms festivalu i u berlinskoj Komičnoj operi. Gruber je naročito poznat po svojim koncertantnim delima, poput koncerta *Erijal* za trubača Hakana Hardenbergera, koji je odsviran preko 60 puta, zatim dva koncerta za violinistu Ernsta Kovačića, Koncert za violončelo napisan za Jo-Jo Ma čija je premijera bila na festivalu Tengelvod 1989. godine, Koncert za udaraljke *Rough Music* i *Busking* za trubu, harmoniku, bendžo i gudački orkestar, koji je premijerno odsvirao Hardenberger 2008. godine. Od orkestarskih dela izdvaja se *Dancing in the Dark*, koje je premijerno izvela Bečka filharmonija pod upravom sera Sajmona Retla 2003. godine, a među Gruberovim novijim kompozicijama su opera koja se bazira na Horvatovim *Pričama iz Bečke šume*, čija je premijera bila na Festivalu u Bregencu 2014. godine, zatim Koncert za udaraljke *into the open...* koji je premijerno odsvirao Kolin Kari na Bi-Bi-Sijevom festivalu Proms 2015. godine.

Gruber često nastupa u ulozi šansonijera, naročito u *Frankenštajnu!!*, svom najpoznatijem delu koje je premijerno izveo sa ser Sajmonom Retlom i Kraljevskom filharmonijom iz Liverpula 1978. godine i koje je od tada izvođeno skoro 1000 puta od strane najvećih svetskih orkestara i dirigenata. Takođe, kao šansonijer je izvodio i snimao kompozicije Kurta Vajla i Hansa Ajzlera, kao i Šenbergovog *Pjeroa mesečara* i Maksvel Dejvisovih *Osam pesama za ludog krtmalja*.

Gruber aktivno gradi i karijeru dirigenta sa brojnim poznatim orkestrima širom sveta i u poslednje vreme je saradivao sa Bečkom filharmonijom, Simfonijskim orkestrom Bavarske radiotelevizije, Orkestrom Filharmonija, Kamernim orkestrom Maler, Orkestrom Mocartum, lapciškim Gevandhaus orkestrom, ciriškim Tonhale orkestrom, Filharmonijom Francuskog radija, Klivlendskim simfonijskim orkestrom, Baltimorskim simfonijskim orkestrom, Losanđeleskom filharmonijom i Simfonijskim orkestrom iz Sijetla. Učestvovao je na festivalima Bi-Bi-Si Proms, Lucern, Salzburg i Grafeneg i radio je kao kompozitor/dirigent u Bi-Bi-Sijevoj filharmoniji u periodu 2009–2015. godine, tokom kojeg je dirigovao koncerte, turneje i snimanja sa ovim orkestrom. Jedno od poslednjih angažmana bilo je dirigovanje svetske premijere njegove nove opere Priče iz Bečke šume sa Bečkim simfonijskim orkestrom na Festivalu u Bregencu u julu 2014. godine i u Pozorištu na Vinu 2015. godine.

U sezoni 2016/17, Njujorška filharmonija je u januaru 2017. pod upravom Alana Gilberta premijerno izvela Gruberov Koncert za klavir, pisan za Emanuela Eksa. Zatim je usledila i nemačka premijera ovog dela od strane Berlinske filharmonije i sera Sajmona Retla. Slede i izvođenja od preostala dva orkestra koji su zajednički naručili ovo delo od Gruber – Tonhale orkestar i Kraljevska filharmonija iz Stokholma. Drugi važni angažmani u ovoj sezoni su dirigovanje Simfonijskim orkestrom Novog sveta, Bamberškim simfonijskim orkestrom, orkestrom Mocartum, Austrijskim ansamblom za novu muziku na Festivalu u Salzburgu, kao i nastupi u ulozi dirigenta i šansonijera na Bi-Bi-Sijevom Promsu, Festivalu kamernog muzike u Malmeu sa Kamernim orkestrom Maler i Kamernim orkestrom iz Lozane. Gruber, takođe, završava snimanje Vajlove kompozicije *Mari Galant* sa Ansamblom Modern, sa kojim saraduje dugi niz godina.

Na svom poslednjem izdanju Gruber je dirigovao muziku Breta Dina u izvođenju Švedskog kamernog orkestra za diskografsku kuću BIS, a za *Chandos* je objavio snimak kompozicija Kurta Švercika u izvođenju Bi-Bi-Sijeve filharmonije. Pored toga, objavio je nekoliko svojih kompozicija za diskografske kuće *Chandos* i *BIS*.

Biografije muzičara Beogradske filharmonije možete pronaći na sajtu www.bgf.rs.

Sledeći koncert iz ciklusa kamernog muzike:
Četvrtak, 30. novembar 2017. godine

Đ. Solima: *Putovanje u Italiju*

Solista: Maja Bogdanović, violončelo

Narator: Vladimir Aleksić

Gudački kvartet Beogradske filharmonije